

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

گزارش طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی زنان و خانواده

اداره کل هماهنگی معاونت رئیس جمهور در امور زنان و خانواده
با همکاری دفتر امور زنان و خانواده استانداری لرستان

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش:	طرح توان افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی
کارفرما:	معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری
برگزار کننده:	دفتر امور بانوان و خانواده استانداری لرستان
نام استان:	لرستان
زمان اجرا:	۱۳۹۶ و ۱۳۹۷

فهرست

۱	دیباچه	۱
۲	۱. مرور ادبیات موضوع	۲
۲	۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری	۲
۳	۱-۲. تعاریف	۳
۴	۱-۳. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری	۴
۵	۱-۴. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی	۵
۶	۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری	۶
۸	۱-۶. نتیجه‌گیری	۸
۹	۲. نقشه استان	۹
۹	۳. گزارش فاز یک	۹
۹	۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح	۹
۹	۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید	۹
۱۰	۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان	۱۰
۱۰	۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح	۱۰
۱۱	۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبتنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)	۱۱
۱۳	۳-۶. گالری تصاویر فاز یک	۱۳
۱۴	۴. گزارش فاز دو	۱۴
۱۴	۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان	۱۴
۱۵	۴-۲. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب‌خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم طرح	۱۵
۱۵	۴-۳. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع‌رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی مربوطه	۱۵
۱۵	۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفع در میان مردم محلی جهت اجرای طرح	۱۵
۱۵	۴-۵. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح	۱۵
۱۷	۴-۶. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم	۱۷
۱۷	۴-۷. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلگر سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استاندارد و تسهیلگر سطح ۱، نظرسنجی از شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها)	۱۷
۱۹	۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات	۱۹
۱۹	۵-۱. شهرستان بروجرد - ۹۰ متری	۱۹
۲۰	۵-۲. شهرستان بروجرد - محله صفا	۲۰
۲۱	۵-۳. شهرستان چگنی - نایکش	۲۱
۲۲	۵-۴. شهرستان الشتر - مسکن مهر	۲۲
۲۳	۵-۵. شهرستان خرم‌آباد - پل گرگانه	۲۳
۲۴	۵-۶. شهرستان خرم‌آباد - باغ دختران	۲۴
۲۵	۵-۷. شهرستان خرم‌آباد - اسدآبادی	۲۵
۲۶	۵-۸. شهرستان خرم‌آباد - ناصر خسرو	۲۶
۲۷	۵-۹. شهرستان خرم‌آباد - علی‌آباد	۲۷
۲۸	۵-۱۰. شهرستان خرم‌آباد - فلک‌الدین	۲۸
۲۹	۵-۱۱. شهرستان الیگودرز - میدان امام حسین	۲۹
۳۰	۵-۱۲. شهرستان الیگودرز - کاظم‌آباد	۳۰
۳۱	۵-۱۳. شهرستان درود - انگشته	۳۱
۳۲	۵-۱۴. شهرستان درود - ۹۰ متری	۳۲
۳۳	۵-۱۵. شهرستان پلدختر - ولیعصر	۳۳
۳۴	۵-۱۶. شهرستان کوهدشت - گذار پهن	۳۴
۳۵	۵-۱۷. شهرستان نورآباد - خیابان ناطق‌نوری	۳۵
۳۶	۵-۱۸. شهرستان نورآباد - قلعه کفراژ	۳۶

۳۷	۱۹-۵. شهرستان پلدختر - معمولان - محله پرچم .....
۳۸	۲۰-۵. شهرستان خرم آباد - خیابان رازی .....
۴۰	۶. سیمای تاب آوری .....
۴۱	۷. سیمای ریسک .....
۴۲	۸. نقشه راه .....

فهرست جداول

۳	جدول ۱. تعاریف تاب آوری .....
۵	جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده .....
۱۱	جدول ۳. مشخصات اعضای سازمانهای مردم نهاد و تشکلهای غیر دولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی .....
۱۴	جدول ۴. توزیع فعالیتها در مناطق استان .....
۱۶	جدول ۵. مشخصات کلاسهای آموزشی .....

فهرست اشکال

۷	شکل ۱. انواع سرمایهها در یک فرایند تاب آوری .....
۸	شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور .....
۹	شکل ۳. نقشه استان لرستان .....
۱۰	شکل ۴. برنامه کارگاه .....
۱۳	شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی .....
۱۴	شکل ۶. نقشه گسترده فعالیتها در مناطق استان .....
۱۸	شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت کنندگان .....
۱۹	شکل ۸. سیمای ۹۰ متری بروجرد .....
۱۹	شکل ۹. مشخصات طرح تاب آوری در ۹۰ متری بروجرد .....
۲۰	شکل ۱۰. سیمای محله صفا .....
۲۰	شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب آوری در محله صفا .....
۲۱	شکل ۱۲. سیمای نایکش .....
۲۱	شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب آوری در نایکش .....
۲۲	شکل ۱۴. سیمای مسکن مهر .....
۲۲	شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب آوری در مسکن مهر .....
۲۳	شکل ۱۶. سیمای پل گرگانه .....
۲۳	شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب آوری در پل گرگانه .....
۲۴	شکل ۱۸. سیمای باغ دختران .....
۲۴	شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب آوری در باغ دختران .....
۲۵	شکل ۲۰. سیمای اسدآبادی .....
۲۵	شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب آوری در اسدآبادی .....
۲۶	شکل ۲۲. سیمای ناصر خسرو .....
۲۶	شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب آوری در ناصر خسرو .....
۲۷	شکل ۲۴. سیمای علی آباد .....
۲۷	شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب آوری در علی آباد .....
۲۸	شکل ۲۶. سیمای فلک الدین .....
۲۸	شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب آوری در فلک الدین .....
۲۹	شکل ۲۸. سیمای میدان امام حسین .....
۲۹	شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب آوری در میدان امام حسین .....
۳۰	شکل ۳۰. سیمای کاظم آباد .....
۳۰	شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب آوری در کاظم آباد .....

۳۱	شکل ۳۲. سیمای انگشته	۳۱
۳۱	شکل ۳۳. مشخصات طرح تاب آوری در انگشته	۳۱
۳۲	شکل ۳۴. سیمای ۹۰ متری درود	۳۲
۳۲	شکل ۳۵. مشخصات طرح تاب آوری در ۹۰ متری درود	۳۲
۳۳	شکل ۳۶. سیمای ولیعصر	۳۳
۳۳	شکل ۳۷. مشخصات طرح تاب آوری در ولیعصر	۳۳
۳۴	شکل ۳۸. سیمای گذار پهن	۳۴
۳۴	شکل ۳۹. مشخصات طرح تاب آوری در گذار پهن	۳۴
۳۵	شکل ۴۰. سیمای خیابان ناطق نوری	۳۵
۳۵	شکل ۴۱. مشخصات طرح تاب آوری در خیابان ناطق نوری	۳۵
۳۶	شکل ۴۲. سیمای قلعه کفراژ	۳۶
۳۶	شکل ۴۳. مشخصات طرح تاب آوری در قلعه کفراژ	۳۶
۳۷	شکل ۴۴. سیمای محله پرچم	۳۷
۳۷	شکل ۴۵. مشخصات طرح تاب آوری در محله پرچم	۳۷
۳۸	شکل ۴۶. سیمای خیابان رازی	۳۸
۳۸	شکل ۴۷. مشخصات طرح تاب آوری در خیابان رازی	۳۸
۳۹	شکل ۴۸. گالری تصاویر فاز ۲ طرح ارتقاء تاب آوری اجتماعی	۳۹

دیاچه

طرح توان افزایش و ارتقای تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده‌ها، طی سال ۱۳۹۴ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری فیما بین معاونت امور زنان و خانواده و استانداری‌ها، بصورت پایلوت در ۱۳ استان اجرایی شد. پس از خاتمه اجرای طرح و بررسی گزارش‌های عملکردی استان‌های پایلوت؛ با توجه به نتایج به دست آمده، استقبال مخاطبان و درخواست سایر استان‌ها جهت اجرای طرح، این طرح بعنوان یکی از طرح‌های ملی معاونت امور زنان و خانواده طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ از طریق انعقاد موافقتنامه همکاری با استانداری‌های سراسر کشور در دستور کار قرار گرفت. اهداف اصلی دنبال شده در طرح عبارتند از:

- توان افزایش و آشنایی فعالان مدنی و جوامع محلی با فرآیند تحلیل سیستم‌های تاب‌آور
- تقویت تعاملات اجتماعی در جوامع محلی در راستای مواجهه و عبور از چالش‌های اجتماعی و محیط و غلبه بر اینگونه

چالش‌ها

- افزایش میزان مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی‌ها، مدیریت امور شهری و کاهش آسیب‌های اجتماعی
- دستیابی به نقشه راه ارتقای تاب‌آوری اجتماعی استان

با توجه به اهمیت مفاهیم تاب‌آوری اجتماعی و ضرورت تبیین مفاهیم بصورت صحیح و همچنین جلب مشارکت حداکثری جوامع محلی در راستای مدیریت امور مردمی و اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی مبتلابه؛ مقرر گردید طرح مذکور در ۲ فاز اجرا شود که در فاز اول، ظرفیت‌سازی جامعه مدنی از طریق آموزش و جلب مشارکت ۲۰ نفر از اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌ها، بعنوان تسهیلگران محلی انجام گیرد. در فاز دوم، تسهیلگران بومی به نقاط در معرض آسیب خیز و آسیب پذیر استان اعزام شده و ضمن ارائه آموزش‌های لازم و انتقال مفاهیم مرتبط، با جلب مشارکت جامعه بومی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی هر منطقه و ارائه راهکارهای پیشنهادی ارائه شده توسط آنان، اقدام می‌کنند و سپس نقشه راه هر محله جهت تغییر و بهبود وضعیت تنظیم می‌شود. در نهایت با جمع‌بندی نقشه‌های بدست آمده از محله‌های گوناگون، یک پارچه سازی و ارائه نقشه راه استان حاصل گردید.

۱. مرور ادبیات موضوع

۱-۱. چارچوب مفهومی تاب‌آوری

گسترش آسیب‌های اجتماعی و اثرات آن بر جنبه‌های گوناگون جامعه، توجه بیش از پیش سطوح عالی کشور را به این پدیده جلب کرده است. در حال حاضر این ایده به طور گسترده پذیرفته شده که مردم، سازمان‌ها به ابزارها، امکانات و مهارت‌های اساسی نیاز دارند تا با چشم‌انداز ریسک‌های (خطرهای) پیچیده، به هم پیوسته و به طور فزاینده در حال تحول به شکلی مقابله کنند تا توانایی استفاده از فرصت‌ها، برای افزایش بهزیستی و رفاه عمومی را داشته باشند.

با این وجود، عملی کردن این ایده کاملاً معقول و پذیرفته شده، آسان نیست. دلیل عمده آن نیز عدم وجود ابزار و مهارت‌های لازم برای تحلیل سیستماتیک (منظم) تاب‌آوری است، به شکلی که بر اساس آن بتوان جنبه‌های مربوط به تاب‌آوری را در برنامه‌ریزی‌های توسعه و اقدامات بشردوستانه وارد کرد.

در این مدل تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها ابزاری است که به متخصصان این حوزه کمک می‌کند تا:

- یک کارگاه موفقیت «تحلیل تاب‌آوری سیستم‌ها برای جوامع محلی با رویکرد زنان و خانواده» را طراحی و برای یک جامعه محلی برگزار نمایند.
- از طریق مشارکت ذی‌نفعان در سطوح محلی بتوانند یک نقشه راه برای افزایش تاب‌آوری کشور، جوامع محلی و انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه زنان و خانواده طراحی کنند.
- نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل‌ها را در توسعه و برنامه‌ریزی اقدامات داوطلبانه و اجتماعی از طریق کنشگران مدنی (سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران فعال حوزه زنان و خانواده) و نهادهای برنامه‌ریز در سطوح ملی و محلی ادغام نمایند.

۱-۲. تعاریف

تاب‌آوری چیست؟

تاب‌آوری، توانایی خانواده‌ها، جوامع محلی و مردم یک کشور برای جذب و بهبود یافتن از شوک است، در حالی که ساختار و منابع (درآمد) زندگی‌شان را برای مواجهه با استرس‌های بلند مدت، دگرگونی و بی‌ثباتی، به طور مثبت تطبیق یا تغییر می‌دهند (میچل، ۲۰۱۳). جدول زیر تعاریف متفاوت دیگری از مفهوم تاب‌آوری را از دیدگاه اندیشمندان در رشته‌های مختلف ارائه داده است.

جدول ۱. تعاریف تاب‌آوری

تعریف	نویسنده
به ظرفیت برآمدن از عهده خطرات ناگهانی پس از پیدایش، تاب‌آوری گفته می‌شود؛ یادگیری ترمیم و بازیابی.	Wildavsky (1991)
تاب‌آوری ظرفیت اضافی یا توانایی یک سامانه برای هضم مشکل است یا میزان مشکلی است که یک سامانه پیش از اینکه ساختار سامانه به‌وسیله تغییر دادن متغیرها تغییر کند، می‌تواند هضم کند.	Holling et al (1995)
تاب‌آوری کیفیت بنیادی اشخاص، گروه‌ها، سازمان‌ها و سامانه‌ها به‌عنوان یک کل است برای پاسخگویی مفید به تغییر چشمگیری که در هنگام از هم گسستن الگوی پیش‌بینی شده حوادث رخ می‌دهد، بدون به‌کار گرفتن دوره‌های طولانی از حرکت رو به پسرفت.	Horne and Orr (1998)
تاب‌آوری توانایی یک شخص یا سازمان برای طراحی سریع و حرکات مثبت انطباقی کاربردی هماهنگ شده با وضعیت اضطراری است، به‌گونه‌ای که فشار کمی را متحمل شود.	Mallak (1998)
با توجه به معانی بلایا، تاب‌آوری محلی بدین معناست که یک منطقه، بدون متحمل شدن ضررهای ویرانگر، خرابی، کم شدن بهره‌وری یا کیفیت زندگی و بدون گرفتن کمک زیاد از طرف جوامع خارجی، قادر به پایداری در برابر یک حادثه طبیعی بسیار بزرگ باشد.	Miletti (1999)
ظرفیت سازگار کردن منابع و مهارت‌های موجود برای سامانه‌های جدید و شرایط عملیاتی.	Comfort (1999)
تاب‌آوری یک فرآیند فعال خوداصلاح‌کننده را شرح می‌دهد. تدبیر آگاهانه و رشد توانایی برای فعالیت به لحاظ روانشناسی در یک سطح بسیار بزرگ، نسبت به انتظار معینی که با توجه به توانایی‌های اشخاص و تجربه‌های پیشین وجود دارد.	Paton, Smith and Violanti (2000)
ظرفیت جوامع یا اکوسیستم‌های آسیب‌دیده برای هضم آثار منفی و ترمیم آن‌ها.	Cardona (2003)
توانایی یک عامل برای برآمدن از عهده فشار یک خطر یا سازگار شدن با آن.	Pelling (2003)
تاب‌آوری اکوسیستمی، ظرفیت یک اکوسیستم است برای تحمل کردن آسیب، بدون هضم شدن در درون شرایط متفاوت کیفی که به‌وسیله مجموعه متفاوتی از فرآیندها کنترل می‌شود.	Resilience Alliance (2005)
ظرفیت یک سامانه، جامعه یا اجتماع در معرض خطرات برای سازگار شدن، مقاومت کردن یا تغییر دادن برای رسیدن به سطح قابل قبولی از عملیات و ساختار و ادامه آن. این موضوع تعیین می‌شود به‌وسیله درجه‌ای که سامانه اجتماعی قادر به سازمان‌دهی خودش است برای افزایش این ظرفیت، آموختن از بلایای گذشته، حفاظت آتی بهتر و بهبود ارزیابی‌های کاهش امکان خطر.	UNISDR (2005)

(منبع: Manyena, 2006: 437)

آستانه بحرانی: نقطه‌ای که تغییری بزرگ در سیستم رخ می‌دهد.

لایه‌های اجتماع: افراد یا گروه‌هایی از مردم با ویژگی‌های مشترک، بسته به بافت یا زمینه، لایه‌ها ممکن است خانواده‌ها، انجمن‌ها، گروه‌ها یا جوامع محلی و مسئولینی از سطوح استانی و ملی (سیستم‌ها یا انجمن‌های بهداشتی و مربوط به سلامت و یا حرفه‌ای و ...) باشند.

ارتقاء تاب‌آوری: مدیریت اثرات شوک‌ها و موضوعات مرتبط با ریسک و تغییرات و بی‌ثباتی‌های آینده با تقویت ظرفیت جذب شوک‌ها، یا با انطباق یافتن برای کاهش در معرض قرارگیری آن‌ها و یا دگرگونی به شکلی که شوک دیگر نتواند اثری بر سیستم داشته باشد.

ریسک (خطر): ترکیب احتمال یک رویداد و پیامدهای منفی آن.

شوک: رویدادی ناگهانی که در اغلب موارد اثر منفی زیادی روی آسیب‌پذیری سیستم و اجزاء آن می‌گذارد. شوک‌ها اثرات منفی (یا مثبت) عمده‌ای را روی معنای زندگی مردم با کارکرد مردم و کشور دارند.

شوک فراگیر: حوادث نادر (بافراوانی کم) که تقریباً بر همه اشخاص در گروه هدف اثر می‌کند. مانند درگیری‌ها، منازعات و جنگ‌های خشونت‌آمیز، فوران آتش‌فشان، زلزله و یا کاهش ارزش پول و یا یک رویداد اجتماعی آسیب‌پذیر که جنبه همگانی در آن جغرافیا گرفته است مانند کودکان کار یا اعتیاد در یک گروه سنی.

شوک ویژه: رویداد مهمی که به طور خاص بر افراد و خانواده‌ها اثر می‌گذارد. مانند مرگ نان آور اصلی و یا از دست دادن فعالیت یا کاری که منبع اصلی درآمد است.

شوک فصلی: مانند سیل که مربوط به فصل بارانی سال است، یا تغییرات در قیمت مواد غذایی، تغییرات قیمت بازار یا شوک در یک محدوده زمانی معین مانند جابجایی‌های مکرر و یا بیماری وبا در بعضی مناطق و کشورها.

استرس (فشار، تنش): روند طولانی مدت که تضعیف‌کننده توانایی بالقوه، یا تعمیق‌کننده آسیب‌پذیری کنشگرهای آن سیستم است.

سیستم: واحدی از اجتماع (مانند فرد، خانواده، گروهی از مردم با ویژگی‌های مشترک، انجمن طایفه و قوم، بوم یا محیط زیست (مانند جنگل) یا نهاد یا وجودی فیزیکی (مانند شبکه زیر ساخت شهری) می‌باشد.

آسیب‌پذیری: تجلی آمادگی یا استعداد ابتلا به آسیب و در معرض قرار گرفتن.

۳-۱. ظرفیت‌ها در تاب‌آوری

ظرفیت جذب (کنار آمدن): توانایی یک سیستم برای آماده بودن، کاهش دادن، و یا جلوگیری کردن از اثرات منفی شوک‌ها، با استفاده از پاسخ‌های مقابله‌ای از پیش تعیین شده، به منظور حفظ و بازگرداندن ساختارها و کارکردهای اساسی و ضروری آن سیستم است. این ظرفیت شامل مکانیسم‌های مقابله‌ای است که در طول دوره‌های شوک مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، وقتی مردم برای مقابله و غلبه بر ریسک‌ها، بر اساس منابعی که به طور مستقیم در دسترس‌شان است، به ریسک واکنش نشان می‌دهند، از ظرفیت کنار آمدن یا جذب استفاده می‌کنند. منطق زیر بنایی این ظرفیت، عبارت است از: بازسازی یا ترمیم سطح موجود رفاه بلافاصله پس از وقوع یک حادثه.

ظرفیت انطباق: توانایی یک سیستم برای تنظیم، اصلاح و یا تغییر ویژگی‌ها و اعمال آن سیستم است تا آسیب‌های بالقوه آینده را تعدیل کرده و از فرصت‌ها به شکلی استفاده کند تا بتواند به عملکردش، بدون تغییرات عمده کیفی در عملکرد یا هویت ساختاری‌اش، ادامه دهد. به عبارت دیگر به اقدامات فعال یا پیشگیرانه (مورد انتظار) که مردم بر اساس تجربیات گذشته‌شان آن‌ها را به کار می‌گیرند تا درس‌هایی از تجارب گذشته یاد گرفته، و بر اساس این خطرات آینده را پیش‌بینی کرده و معیشت یا کاهش آسیب را تنظیم نمایند. ظرفیت انطباق در راستای تغییرات تدریجی بوده و در جهت حفظ وضع موجود رفاه مردم در مواجهه با خطرات آینده به کار گرفته می‌شود. تفاوت عمده بین ظرفیت‌های کنار آمدن (جذب) و انطباق در محدوده زمانی فعالیت‌هایی است که هر کدام از ظرفیت‌ها به کار می‌گیرند. در حالی که ظرفیت جذب، درگیر ماموریت‌های تاکتیکی و با منطق برنامه‌های کوتاه مدت است، ظرفیت انطباق شامل ماموریت‌های راهبردی و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت‌تر را در بر می‌گیرد.

ظرفیت تغییر (تحول، دگرگونی، مشارکتی): توانایی برای ایجاد یک سیستم کاملاً جدید به طوری که شوک دیگر هیچ تاثیری نداشته باشد. این ظرفیت زمانی ضروری است که ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، سیستم موجود را غیر قابل دفاع می‌کند. مثال‌هایی از ظرفیت تحول می‌تواند شامل: معرفی ساز و کار حل تعارض در یک جامعه محلی، اقدامات برنامه‌ریزی شهری و اقدامات لازم برای از بین بردن کامل فساد و توانایی مردم برای دسترسی به دارایی و گرفتن کمک از پهنه گسترده تر سیاسی و اجتماعی (یعنی از سازمان‌های دولتی و به اصطلاح جامعه مدنی) است که طی آن مردم در فرآیندهای تصمیم‌گیری مشارکت می‌کنند. و از سوی دیگر، با ایجاد موسسات یا توسعه ظرفیت‌های نهادی در سطوح محلی هم رفاه فردی را بهبود می‌بخشند و هم موجب نیرومندی اجتماعی در بحران‌های آینده می‌شوند.

برای تمایز بین این سه نوع ظرفیت بر اساس چهار معیار ذکر شده به جدول زیر توجه کنید:

جدول ۲. تمایز سه نوع ظرفیت بر اساس معیارهای ذکر شده

معیار	ظرفیت جذب	ظرفیت انطباق	ظرفیت تغییر
پاسخ به ریسک	به اعتبار گذشته	مورد انتظار (آینده)	مورد انتظار (آینده)
قلمرو زمانی	کوتاه مدت	بلند مدت	بلند مدت
میزان تغییر	کم، وضع موجود	متوسط، تغییرات افزایشی	زیاد، تغییرات ریشه‌ای
نتیجه	ترسیم سطح فعلی رفاه	تامین رفاه آینده	افزایش رفاه حال و آینده

۴-۱. تاب‌آوری و توسعه اجتماعی

در سالهای اخیر کاربرد مفهوم تاب‌آوری برای سامانه‌های اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گرفته است و برخی از محققان کاربرد آن را مورد توجه قرار می‌دهند؛ درحالیکه دیگران نسبت به آن محتاط هستند. بسیاری از کاربردهای عملی که تاکنون صورت گرفته است، برای بررسی روابط تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیکی بوده است؛ برای نمونه: روش‌هایی که به وسیله آن تلاش‌های صورت گرفته برای بهبود تاب‌آوری اجتماعی به تاب‌آوری اکولوژیکی کمک می‌کند. (Davidson ۲۰۱۲: ۱۱۳۹). مطالعاتی که درباره واکنش به آثار خطرات به وسیله بیشاپ و همکاران (۲۰۰۰) و میال و همکاران (۱۹۹۹) انجام شد، نشان داد که فقط عوامل مهم در تاب‌آوری اجتماعی - اکولوژیکی (یادگیری چگونگی زندگی با تغییر و تردید، ترکیب انواع دانش برای یادگیری و دانش‌اندوزی، و ایجاد فرصت برای خود سازماندهی و ایجاد پیوند) تاب‌آوری را افزایش نمی‌دهند بلکه وجود آنها با سطح مشارکت در فعالیت‌ها و گروه‌های اجتماعی (برای نمونه: عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های فعالیت اجتماعی) همبستگی دارد. از این مشاهده می‌توان نتیجه گرفت که با فعالیت در زمینه کاهش خطرات، امکان خطر در جامعه می‌تواند کاهش یابد حتی اگر اعضای جامعه به خودی خود دست به کاری نزنند. وجود تعداد بیشتری از مردم در فعالیت‌های اجتماعی، حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سودمندی و حل مسئله را ایجاد می‌کند و در نتیجه، تاب‌آوری آن‌ها در برابر بلایا و حوادث طبیعی یا خطرات اجتماعی بیشتر خواهد بود.

با وجود اینکه تحقیق بیشتر درباره این مسئله الزامی است، این تحقیق این امکان را روشن کرد که راهبردهای کاهش خطرات با توسعه اجتماعی ارتباط داده شوند و مکمل فعالیت‌های توسعه اجتماعی با آموزش خطرات خاص و فعالیت‌های کاهش ارتباط داده شوند. کی یفر (۱۹۸۴) و پیتون و بیشاپ (۱۹۹۶)، راهبردهای تفویض قدرت اجتماعی را این چنین تشریح کردند: توسعه مشارکت اجتماعی، افزایش کنترل مشاهده شده توسط ذی‌نفعان، آسان‌سازی شناخت اجتماعی از مشکلات و تدوین و توسعه راهبردهایی برای حل مساله یا فائق شدن بر مشکلات بر اساس روش‌هایی سازگار با نیازها، سامانه‌ها و ارزش‌های یک اجتماع خاص. برای تقویت تفویض قدرت، یک روش اجتماعی برای تصمیم‌گیری توصیه شده است. مشارکت در شناخت مشکلات مشترک و گسترش و اجرای راه‌حل برای آن‌ها، توسعه پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تعهد عملی را آسان می‌کند. تمرکز روی اقدام فعالانه در مسائل برجسته به پروراندن سودمندی و مشارکت گروه‌های ذی‌نفع و افراد کمک می‌کند؛ بنابراین در این مدل تفویض قدرت، عوامل کلیدی می‌توانند در این کلمات خلاصه شوند: سودمندی، پیروز شدن بر مشکل یا مساله، تقویت حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ساختارهای پشتیبانی که به طور خلاصه در بالا شرح داده شد. مبنای

تفویض قدرت فقط یکبار ایجاد می‌شود؛ گام بعدی شناخت تغییر اجتماعی، شرکت داشتن اعضای جامعه برای ایجاد پشتیبانی متقابل (کمک کردن به گسترش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پشتیبانی جامعه) و فرصت‌هایی برای تحت فشار قرار دادن نهادهای اجتماعی و حاکمیتی (کمک کردن به توسعه سودمندی و پیروز شدن بر مشکل با تمرکز بر مشکل) است؛ همچنین شاید سودمندی به هم پیوسته (مشارکت تعاملی)، یک شاخص خوب برای سطح همکاری و کمک موجود در درون یک اجتماع باشد و در نتیجه، شاید تا اندازه‌ای احتمال موفقیت راهبردهای کاهش مساله یا مشکل را ایجاد کرده که نیاز دارد تا عملیات به هم پیوسته و منظم پذیرفته و اجرا شوند.

نقش مدیریت بحران و تاب‌آوری اجتماعی شامل ترکیب و تطبیق دورنماها / نیازهای به دست آمده از مشاوره اجتماعی در درون یک بافت راهبردی شده و تا جایی که ممکن است برای تهیه اطلاعات و منابع لازم برای تقویت تفویض قدرت، خودیاری و ارتقاء تاب‌آوری جست و جو می‌شود؛ بنابراین نهادهای سیاست‌گذار در حوزه‌های اجتماعی (به عنوان مثال معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری) به عنوان مشاور جوامع عمل می‌کنند نه به عنوان هدایت کننده فرآیند تغییر؛ علاوه بر این، شاید پذیرش یک راهبرد رشدگرا، برای ارتقای شایستگی و تاب‌آوری اعضای جامعه، بافتی را آماده کند که موجب تاب‌آوری مداوم در طی زمان شود. نادر بودن خطرات و یا ریسک‌ها و شوک‌ها، یک پیامد مهم دارد؛ برای نمونه: یک الگوی کمبود یا خسارت به راهبردهایی می‌انجامد که اعضای جامعه را به اینکه برای کاهش خسارتهای ناشی از خطرات، سرمایه مالی یا اجتماعی خود را خرج تقویت یا اصلاح خانه یا ساختمانشان کنند، تشویق می‌کند. از دیدگاه دیگر رشد، تمرکز روی سرمایه‌گذاری در اصلاح ساختاری برای افزایش ارزش سرمایه‌های اموال، افزایش ارزش فروش دوباره یا کاهش هزینه‌های بیمه‌ای خواهد بود و این یعنی نشان دادن منافع اجتماعی و شخصی که از انجام فعالیت‌های کاهش خطر معین به دست می‌آید؛ بنابراین، این روش از تمرکز روی ارزش‌سازگاری محلی و محیط و توسعه راهبردهای هدایت شده به سوی حفظ کیفیت درک شده زندگی در رابطه با فعالیت خطرات، ریسک‌ها و یا شوک‌ها دفاع می‌کند «ادامه تفویض قدرت قانونی و در نتیجه شایستگی‌هایی که تاب‌آوری را در برابر مصائب پی‌ریزی می‌کنند شامل ادغام سودمندی به هم پیوسته، توانایی‌های فائق آمدن بر مشکل و پشتیبانی از حس تعلق و هویت اجتماعی می‌شود. این، موضوع توانایی برای واکنش در برابر مصائب را طوری پرورش خواهد داد و تقویت خواهد کرد که خسارت و بی‌نظمی را به حداقل برساند و رشد را ارتقا دهد. این موضوع از طریق طرح‌ها و فعالیت‌هایی که مشارکت اجتماعی را در حل مشکل تقویت می‌کنند، به آسانی انجام می‌شود؛ اگر از همان ابتدا فعالیت اجتماعی بر یک حادثه خطرناک خاص استوار باشد، این موضوع به‌طور ویژه‌ای اهمیت می‌یابد.» (رمضانزاده لسبویی، ۱۳۹۳).

خصوصیات یک جامعه (شهر یا محله) تاب‌آور

امروزه برای درک ویژگیها و خصوصیات جوامع تاب‌آور مطالعات زیادی صورت گرفته است؛ برای نمونه: کای و همکاران (۲۰۱۱): ۳۶۹-۳۶۰ مطالعه‌ای با عنوان «شناسایی مطلوبترین استراتژی‌های بهبود تاب‌آوری اکولوژیکی در برابر سیل در مناطق آسیب پذیر اکولوژیکی» را انجام داد؛ هرچند او در مطالعه تنها به بررسی عوامل سیلاب در یک شهر کوچک پرداخت اما در مطالعه خود به این نتیجه رسید که مسائل مدیریت در تاب‌آوری بسیار مهم است:

- توانایی تحمل شوک‌ها و ضربه‌های وارده از یک خطر به گونه‌ای است که آن خطرها (ریسک‌ها و یا شوک‌ها) تبدیل به سانحه نشوند (احتمال شکست را کاهش دهد)
- توانایی برگشت به عقب پس از سانحه (بتواند پیامدهای شکست را کاهش دهد)
- امکان و فرصت برای تغییر و پذیرش پس از سانحه (زمان موردنیاز برای بهبودی و همچنین مقدار آسیب‌پذیری را کاهش دهد)

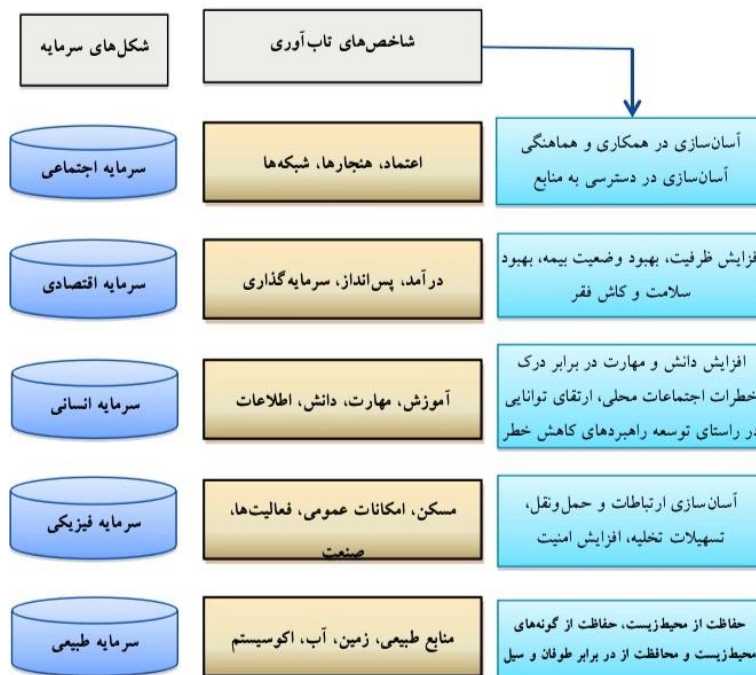
۱-۵. سرمایه‌ها در ارتقاء تاب‌آوری

برای ایجاد شهرها، محله‌ها و یا جوامع تاب‌آور با تأکید بر نقش مدیران محلی، اشکال مختلف سرمایه نقش دارند که سرمایه اجتماعی با تأکید بر مؤلفه‌های اعتماد، شبکه‌ها و هنجارها یکی از انواع سرمایه تأثیرگذار می‌باشد. سرمایه اجتماعی تاریخچه‌ای بس طولانی و نامحسوسی در میان علوم اجتماعی دارا می‌باشد. اولین کسی که این اصطلاح را به کار بردنانی فان بود. بعدها جیمز کلمن نقش شرکت اجتماعی را در شکل‌گیری فرهنگ و تعلیم و تربیت شرح داد. (قالیباف و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳).

سرمایه اجتماعی یکی از ابعاد برجسته تحقیقاتی علوم اجتماعی است، این اصول اجتماعی باعث تقویت افراد و گروهها می‌شود. «سرمایه اجتماعی با عضویت در گروه‌ها و انجمنها، اهداف گروهی را مثل دموکراسی، مشارکت و توسعه اجتماعی را تقویت می‌کند.» (پوتنام، ۲۰۰۲: ۶۹). پوتنام مدعی است که «شرکت در اجتماع مانند شبکه‌های رسمی و شبکه‌های غیررسمی جامعه، مرکز اصلی مفهوم سرمایه اجتماعی است» (۲۰۰۰: ۵۶). سرمایه اقتصادی، انسانی، سرمایه فیزیکی و سرمایه طبیعی از انواع سرمایه‌های دیگر هستند که در مجموع به صورت یک سامانه در عملکرد اجتماعات تاب‌آور تأثیرگذار هستند (Mayunga, ۲۰۰۷). «سرمایه اقتصادی که درآمد پولی و سایر منابع مالی و دارایی‌ها و نیز تجلی نهادی آن یعنی حقوق مالی را در برمی‌گیرد. سرمایه اقتصادی سیال‌تر است و به آسانی به سرمایه اجتماعی و فرهنگی تبدیل می‌شود، در مقابل، قابلیت تبدیل سرمایه اجتماعی به سرمایه فرهنگی پرهزینه‌تر است.» (نوربخش، ۱۳۹۰: ۱۱۱-۱۱۲) سرمایه انسانی بیشتر آموزش، مهارت و دانش مدیران و سطوح محلی در برابر ریسک‌ها و خطرات را شامل می‌شود. آموزش و ظرفیت‌سازی کاهش خطرپذیری بلایا در سطح محلات به عنوان یکی از اصولی است که در فرآیند مدیریت تاب‌آوری و بلایا پیوسته باید موردتوجه قرار گیرد. سرمایه فیزیکی شامل مسکن، امکانات عمومی و... است که آسان‌سازی در ارتباطات و حمل و نقل از زیرمجموعه‌های آن به شمار می‌رود و در نهایت، سرمایه طبیعی هم شامل منابع طبیعی، آب و اکوسیستم می‌باشد که در این بخش باید گونه‌های خاص گیاهی و جانوری و شرایط محیط طبیعی زندگی افراد و حفاظت از آنها در برابر بلایا محافظت شوند»

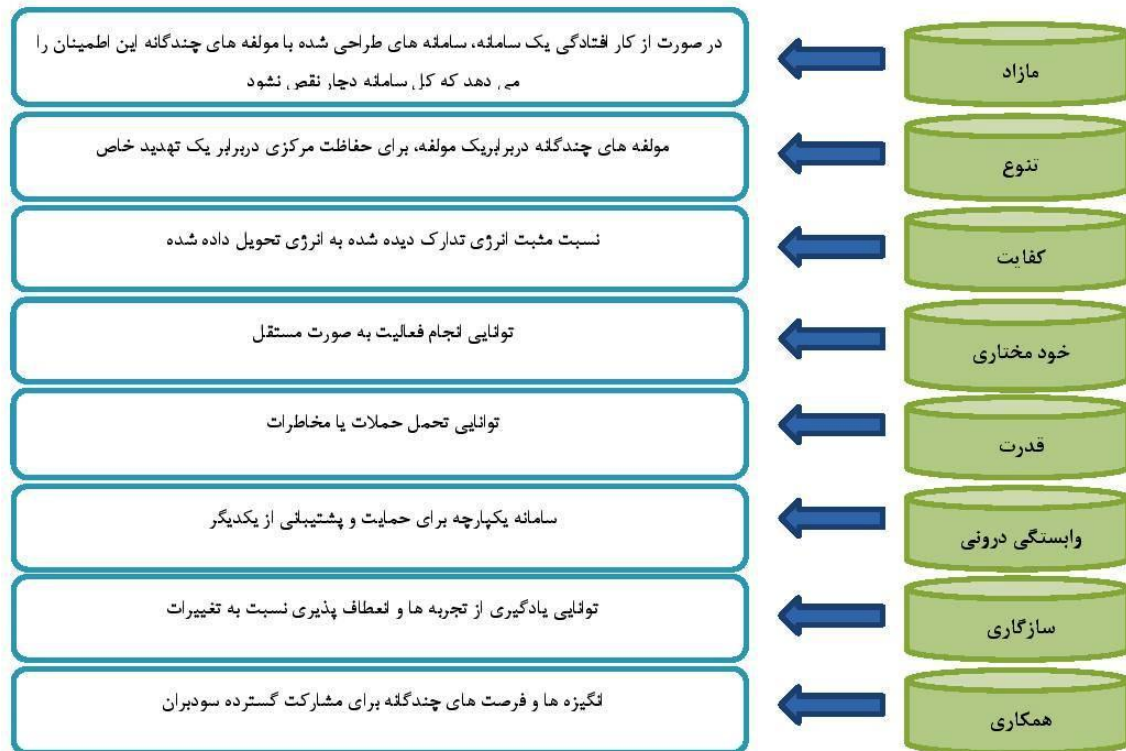
از مهمترین خصوصیات جوامع تاب‌آور، عملکرد سرمایه انسانی در شهرها است. سرمایه انسانی، مهارت، دانش و سطح اطلاعاتی جوامع را در ارتباط با بهبود وضعیت تاب‌آوری می‌سنجد. افزایش دانش و مهارت در برابر درک خطرات شهروندان، ارتقای توانایی در راستای توسعه راهبردهای کاهش خطر از مهمترین ویژگیهای جوامع تاب‌آور می‌تواند دانسته شود که برای ایجاد این وضعیت آموزش به عنوان یک اصل ضروری پیوسته مورد تأکید برنامه‌ریزان است. در رابطه با آموزش خطرات، این فرآیند می‌تواند به وسیله آماده کردن شهروندان با طرحهای خطری که چالشهای بالقوه، فرصتها و رفتارهایی که به وسیله اجتماع در برابر خطر صورت می‌گیرد را شرح دهد و همچنین توسعه راهبردهای استفاده کردن از آنها یا مدیریت و احاطه کردن آنها را شرح می‌دهند.

برای ایجاد جوامع تاب‌آور در برابر بلایا و خطرات پنج سرمایه، اجتماعی، اقتصادی، انسانی، فیزیکی و طبیعی تأثیرگذار هستند. برای ایجاد جوامع تاب‌آور در سالهای اخیر، این رویکرد بسیار مورد بررسی قرار گرفته است. راه‌های بسیاری زیادی هم برای ایجاد جوامع تاب‌آور ارائه شده است. شکل ۱ نوع تقسیم‌بندی سرمایه‌ها و نقش آنها را در تاب‌آوری جوامع به تصویر می‌کشد.

شکل ۱. انواع سرمایه‌ها در یک فرآیند تاب‌آوری

شکل ۲ هشت ویژگی شهرهای تاب‌آور را از دیدگاه گودزچالک مطرح می‌کند که این ویژگیها عبارت‌اند از: تنوع، کفایت، خودمختاری، قدرت، وابستگی درونی، سازگاری، مازاد و همکاری. خودمختاری شهرها بر توانایی انجام فعالیتهای مدیریتی شهری به صورت مستقل تأکید دارد. قدرت هم بر توانایی و مقاومت شهر در راستای مقابله با انواع بلایا و خطرات اشاره دارد و نیز همکاری و سازگاری بر میزان مشارکت شهروندان.

شکل ۲. ویژگی شهرهای تاب آور

۶-۱. نتیجه گیری

آموزش در سطوح مختلف جامعه با هدف حفظ امنیت به ویژه در زمان وقوع خطرات و شرایط پس از وقوع، اهمیت بیشتری دارد. مهمترین اقداماتی که نهادهای برنامه ریز در این زمینه می‌توانند انجام دهند عبارتند از: آگاهی و برنامه‌های آموزشی درباره کاهش خطرپذیری، برنامه‌های آموزشی برای مقامات محلی و مدیران جامعه، برنامه‌ها و تمرینهای مشارکتی برای اعتمادسازی و مشارکت ذی نفعان در جوامع محلی و در نهایت، در راستای تاب‌آوری جوامع به لحاظ رویکردی و بر اساس قوانین موجود در کشور ابتدا باید میزان تاب‌آوری در ابعاد مختلف با تأکید بر شاخصها و معیارهای قابل سنجش مورد واکاوی قرار بگیرد. طرح ارتقا تاب‌آوری زنان و خانواده ابتکاری است که از سال ۱۳۹۵ تاکنون توسط معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در سطح ملی و با همکاری بخش‌ها و نهادهای ذیربط در استانها برنامه‌ریزی و اجرا شد تا بتواند ضمن آموزش و توسعه ظرفیتهای فردی و گروهی برای ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی زنان و خانواده در سطوح محلی، جوامع را به:

- درک فعال از چشم انداز ریسک و چگونگی اثر آن بر سیستم و چگونگی کنش‌های جامعه در هر زمینه
- تعیین این که در کدام لایه جامعه آن خطرات به بهترین شکل مدیریت شوند
- و استفاده از مجموعه‌ای از اصول تاب‌آوری به منظور تقویت ظرفیت سیستم برای جذب شوک و یا انطباق و تغییر به طوری که کمتر در معرض شوک قرار گیرند تا با برنامه ریزی مشارکتی و تقویت لایه‌های اجتماعی، بتوانند ارتقا تاب‌آوری اجتماعی حوزه زنان و خانواده از کوتاه تا بلند مدت را محقق سازند.

۲. نقشه استان

شکل ۳. نقشه استان لرستان

۳. گزارش فاز یک

۳-۱. اقدامات انجام شده مقدماتی در راستای اجرایی‌سازی طرح

شناسایی تسهیل‌گر سطح ۱ متخصص، آموزش دیده و مورد تایید معاونت امور زنان و خانواده که تسلط کافی بر موضوع داشته و سابقه همکاری با معاونت را در طرح‌های سال گذشته موضوع تاب‌آوری داشته‌اند که اسم ایشان طی هماهنگی با استان و مکاتبه از سوی معاونت امور زنان و خانواده به استان‌ها اعلام گردید و دعوت ایشان برای اجرای طرح و هماهنگی زمانی برای ارائه خدمات متناسب با طرح صورت پذیرفت. هم‌چنین هماهنگی برای برگزاری نشست توجیهی توسط دفتر امور زنان و خانواده استانداری، با حضور تسهیل‌گر سطح ۱، جهت تبیین اهداف طرح و چگونگی اجرای بهینه آن در سطح استان، با توجه به سوابق اجرایی و گزارش‌های اجرای پروژه طی سال‌های گذشته و توجیه کارشناسان مرتبط با طرح در استانداری و مشاوران امور بانوان فرمانداری‌های سطح استان انجام گردید.

سایر تجهیزات مطابق دستورالعمل ارسالی از سوی معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری و چک لیست اقلام و لوازم و الزامات برگزاری کارگاه آموزشی نیز تهیه شد (به‌طور مثال: لوازم التحریر مورد استفاده در کارگاه، مکان برگزاری، لوازم کمک آموزشی مانند ویدئو پروژکتور، پرینتر و...). امکانات صوتی و سرمایشی محل برگزاری قبل از اجرای کارگاه بازبینی و نواقص برطرف گردید.

۳-۲. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب اساتید و شاخص‌های انتخاب اساتید

انتخاب اساتید برای هر کدام از استان‌ها بر اساس ارزیابی‌های معاونت امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری در طرح تاب‌آوری سال‌های ۹۶-۱۳۹۵ و با توجه به توانایی تسهیل‌گران، شناخت نسبت به اقلیم و آسیب‌های استان و تجربه موفق در همکاری با معاونت امور زنان و خانواده و با توجه به شاخص‌های زیر صورت گرفته است.

- تخصص، مدرک تحصیلی
- تجربه کار تسهیل‌گری در سطح استان
- تسلط کامل بر آمار آسیب‌های اجتماعی استان

- اجرای طرح‌های پژوهشی و آموزشی متعدد مرتبط در این زمینه
- استناد برجسته کشوری

۳-۳. اقدامات انجام شده در راستای انتخاب سازمان‌های مردم‌نهاد و تشکل‌های غیردولتی و شاخص‌های انتخاب آنان سازمان‌های مردم‌نهاد بومی فعال در حوزه‌های اجتماعی، خانواده، سلامت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در سراسر استان بر اساس شاخص‌های زیر و مکاتبه با کارشناسان امور بانوان فرمانداری‌ها و معرفی از سوی آنها انجام شد. هم‌چنین هماهنگی با کارشناسان دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری، بهزیستی و فرمانداری‌های سراسر استان در بخش سازمان‌های مردم‌نهاد نیز در این زمینه صورت پذیرفت:

- فعال و خودانگیخته در حوزه‌ی آسیب‌های اجتماعی به ویژه زنان و خانواده
- فعال در سمن‌های مرتبط با دفتر امور بانوان یا مراکز مرتبط با آسیب‌های اجتماعی
- اطمینان از مشارکت در اجرای مرحله‌ی دوم طرح
- توانایی تسهیل‌گری
- حداقل تحصیلات کارشناسی

در سال ۱۳۹۷ مجدداً موضوع شناسایی سازمان‌های مردم‌نهاد فعال استان از حساسیت لازم و کافی برخوردار بود که با توجه به ارتباط مستمر و فعال دفتر امور بانوان استانداری با سمن‌های استان، هم‌چنین سابقه طولانی مجری پروژه (آقای مرادی) در همکاری با سازمان‌های مردم‌نهاد، فعال‌ترین و تواناترین تسهیلگران سال گذشته تعداد ۱۲ نفر از سال گذشته و ۸ نفر جدید برای اجرای طرح انتخاب گردید

۳-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز اول طرح

• به مدت سه روز • ۵ الی ۱۳ تیرماه ۱۳۹۷، به مدت ۵ روز	مدت زمان
• ۱۳۹۷/۴/۱ دفتر امور بانوان و خانواده استانداری به مدت ۳ ساعت	زمان جلسه توجیهی
• برنامه آموزشی و الزمات و جزوات آموزشی و کمک آموزشی توسط اساتید و تسهیل‌گران از یک هفته قبل در اختیار استانداری قرار گرفت	ارسال بسته توجیهی

شکل ۴. برنامه کارگاه

خلاصه‌ی فعالیت‌های اجرایی و علمی انجام شده تا برگزاری کارگاه به شرح زیر است:

- اسفند ۱۳۹۶: مشخص شدن مجری و عقد تفاهم‌نامه با موسسه کوشا سبز پایدار (کوپا)
- اسفند ۱۳۹۶: برگزاری جلسات هماهنگی مجری با مدیر کل دفتر بانوان و خانواده استانداری لرستان جهت تعیین راهبردها و سیاست‌های اجرایی طرح در استان
- فروردین ۱۳۹۷: شکل‌گیری دبیرخانه و تیم اجرایی طرح
- تیر ۱۳۹۷: برگزاری اولین جلسه‌ی توجیهی برای شرکت‌کنندگان احتمالی در کارگاه و برگزاری کارگاه آموزشی تربیت تسهیل‌گران
- مرداد ۱۳۹۷: نگارش گزارش کارگاه اول + هماهنگی با شرکت‌کنندگان در کارگاه اول برای تسهیلگری در مرحله دوم
- مرداد ۱۳۹۷: اجرای مرحله دوم طرح

خلاصه اجرای کارگاه:

این کارگاه آموزشی با حضور ۲۰ نفر از نمایندگان سازمان‌های مردم‌نهاد فعال معرفی شده از سوی فرمانداری‌ها و به تسهیل‌گری محمود مرادی به مدت ۵ روز در تیرماه ۱۳۹۷ در سالن کنفرانس اداره کل بهزیستی برگزار گردید. این کارگاه با رویکرد آموزش مشارکتی و شیوه‌های خلاق آموزشی مباحثی از جمله: تاریخچه تاب‌آوری و تعاریف آن، ریسک‌ها، شوک‌ها،

استرس‌ها و تاثیر آن بر سیستم، شناسایی شکاف‌ها در تاب‌آوری سیستم و تدوین نقشه‌راه تاب‌آوری سیستم در گروه‌ها مورد بحث و تمرین قرار گرفت.

جدول ۳. مشخصات اعضای سازمانهای مردم نهاد و تشکلهای غیر دولتی آموزش دیده بعنوان تسهیلگران محلی

ردیف	نام و نام خانوادگی	نام سازمان ذی‌ربط	نام شهرستان	ساعات حضور در کارگاه
۱	مریم دری‌کوند	کارشناسی جامعه‌شناسی	موسسه احسان	۳۶
۲	مهتاب داوری چگنی	کارشناس ارشد روانشناسی	موسسه مهر آوران چگنی	۳۶
۳	کبری حیدری	فوق لیسانس روانشناسی	تسهیلگر بهزیستی	۳۶
۴	نسیم رحیمی	کارشناس جامعه‌شناسی	بهسازان زندگی خرم	۳۶
۵	ناهید شیخی	کارشناس روانشناسی بالینی	موسسه آرامش	۳۶
۶	ثریا نظریور	کارشناس ارشد جزاء	حامیان سلامت اجتماعی	۳۶
۷	اشرف الواری	کاردانی ادبیات فارسی	مؤسسه خیریه حضرت زینب	۳۶
۸	دنیا پور رجب	ارشد روانشناسی	همراهان توسعه زاگرس	۳۶
۹	نوشین ملابری	کارشناس ارشد مشاوره	مؤسسه پیام آوران همدل	۳۶
۱۰	شهرزاد پهلوان	کارشناس ارشد جامعه‌شناسی	کانونخبگان و کارآفرینی	۳۶
۱۱	نسیم گیوه کی	کارشناسی حقوق	موسسه باب الحواجج	۳۶
۱۲	فاطمه سرابی	ارشد روانشناسی	موسسه رها نسل	۳۶
۱۳	فروزان همتی	کارشناس جامعه‌شناسی	موسسه حیان امید بخش	۳۶
۱۴	زهرا خادمی	کارشناس تحلیل سیستم	موسسه بهبانو	۳۶
۱۵	فاطمه موسوی صالح	کارشناس ارشد روانشناسی بالینی	مؤسسه باور بهزیست	۳۶
۱۶	زینب کوشکی	کارشناس ارشد روانشناسی عمومی	مؤسسه ارمغان سلامت افلاک	۳۶
۱۷	مریم لشنی زند	کارشناس ارشد روانشناسی بالینی	انجمن پرتو امید آرزو	۳۶
۱۸	اردشیر میر	کارشناس ارشد مشاوره	مؤسسه سفیران آرامش روان	۳۶
۱۹	شیوا شمس	کارشناس روانشناسی	پایگاه سلامت روان الیگودرز	۳۶
۲۰	صبا دری‌کوندی	کارشناس جامعه‌شناسی	افلاک اندیشان آینده سبز	۳۶

۳-۵. پایش طرح در فاز اول و نتایج حاصله از آن (مبثنی بر پیش‌آزمون و پس‌آزمون)

در فاز اول طرح که ۵روز (۳۶ ساعت آموزشی) به طول انجامید، نمایندگان ۲۰ سازمان مردم‌نهاد و فعال اجتماعی به عنوان تسهیل‌گر سطح ۲ تحت آموزش قرار گرفتند. مطالب و سر فصل‌های آموزشی بر اساس محتوای در نظر گرفته شده توسط معاونت امور زنان و خانواده که در اختیار اساتید قرار گرفته بود، تدریس گردید. لازم به ذکر است فرآیند آموزشی به صورت کارگاهی طراحی و شرکت‌کنندگان علاوه بر یادگیری مطالب تئوری در قالب گروه‌های ۶-۵ نفره به تمرینات عملی پرداختند.

نقاط قوت شناسایی شده توسط تسهیلگر سطح یک:

- مشارکتی بودن پروژه در محتوا و شکل
- متناسب بودن موضوع طرح با مسائل و نیازهای جامعه
- اجرا توسط سازمان‌های مردم نهاد
- داشته محور بودن محتوای دستورالعمل (طرح مذکور فقط بر طرح مسائل و مشکلات جامعه‌ی محلی تأکید نداشت بلکه دارایی‌ها، سرمایه‌ها و انواع داشته‌های مردم محلی را نیز مورد نظر قرار داده بود. که این نکته خود موجب اعتماد به نفس بیشتر گروه هدف می‌شود).
- افزایش تعامل سمن‌ها با همدیگر و دفتر امور بانوان

- انگیزه‌ی بالای تسهیلگران محلی در یادگیری و تمرین تکنیک‌های تسهیلگری
- تأمین و تخصیص اعتبار پروژه قبل از اجرا
- تجارب سال ۹۶ موجب توان و مهارت بیشتر در اجرای پروژه سال ۹۷ شد

نقاط ضعف شناسایی شده تسهیلگر سطح یک:

- ضعف پیشینه‌ی نظری و تجربی کافی طرح در داخل کشور
- ثقیل بودن بعضی مطالب برای تسهیلگران محلی جدید ورود
- نقاط قوت شناسایی شده کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:
- برنامه ریزی دقیق جهت اجرای دوره
- توزیع بسته‌های آموزشی ویژه تسهیلگران سطح ۲
- مکان مناسب آموزشی با امکانات لازم
- انتخاب افراد با سطح علمی بالاتر و فعالیت مرتبط از سوی شهرستانها
- تأمین و تخصیص اعتبار پروژه قبل از اجرا
- متناسب بودن موضوع طرح با مسائل و نیازهای جامعه
- حضور پیوسته کارشناسان دفتر امور بانوان در کارگاه

نقاط ضعف شناسایی شده توسط کارشناس طرح در دفتر امور زنان و خانواده استانداری:

- طولانی بودن زمان جهت آموزش
- با توجه به بعد مسافت شهرهای استان و کمبود امکانات اعتبار تخصیص یافته در مرحله اول

سطح کلی رضایت از کارگاه

در ابتدای کارگاه آموزشی جهت سنجش میزان دانش تسهیلگران محلی از تاب‌آوری و ابعاد آن یک پیش‌آزمون به عمل آمد که ۷۰ درصد تسهیلگران فوق از تاب‌آوری و ابعاد طرح و فرایندهای آن مطلع بودند در پس‌آزمون از ۲۰ نفر شرکت‌کننده، ۱۹ نفر (۹۵٪) محتوای کارگاه را خیلی خوب و خوب دانسته بودند و به تعاریف روشنی از تاب‌آوری و مفاهیم مربوطه و تکنیک‌های تسهیلگری رسیده بودند، همچنین ۱۸ نفر (۹۰٪) توان تسهیلگر را در استفاده از تکنیک‌ها و انتقال موضوع و ایجاد ارتباط، خیلی خوب و خوب دانسته بودند ۱۰۰٪ نیز، زمان و مکان کارگاه و شیوه‌پذیرایی را خیلی خوب و خوب تشخیص داده بودند.

۳-۶. گالری تصاویر فاز یک

شکل ۵. گالری تصاویر فاز ۱ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی

۴. گزارش فاز دو

۴-۱. توزیع فعالیت در مناطق استان

شکل ۶. نقشه گسترده فعالیتها در مناطق استان

جدول ۴. توزیع فعالیتها در مناطق استان

محل	شهرستان
۹۰ متری	بروجرد
صفا	بروجرد
نایگش	چگنی
مسکن مهر	الشتر
پل کرگانه	خرم آباد
باغ دختران	خرم آباد
اسدآبادی	خرم آباد
ناصر خسرو	خرم آباد
علی آباد	خرم آباد
فلک الدین	خرم آباد
میدان امام حسین	الیگودرز
کاظم آباد	الیگودرز
انگشته	دورود
۹۰ متری	دورود
ولیعصر	پلدختر
گدار پهن	کوهدشت
خیابان ناطق نوری	نورآباد دلفان
قلعه کفراژ	نورآباد دلفان
محلای چم	معمولان
خیابان رازی	خرم آباد

۲-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی نقاط آسیب خیز و گروه‌های هدف جهت اجرای فاز دوم

طرح

تسهیلگر و مجری پروژه، با بیش از ۲۰ سال سابقه فعالیت‌های علمی و تحقیقاتی اجتماعی و... همکاری با سازمان‌های دولتی و غیردولتی را دارند و با جوامع محلی شهری، روستایی و عشایری و گروه‌های آسیب پذیر اجتماعی آشنایی دارد. همچنین دفتر امور بانوان و خانواده بنابر حوزه فعالیت‌ها و وظایف خود اطلاعات معتبری از نقاط آسیب خیز شهری داشتند مهمتر از همه سازمان‌های مردم نهاد اجتماعی و تسهیلگران سالهاست که در حوزه مسائل اجتماعی در مناطق آسیب زا فعالند و لذا محلات آسیب زا و گروه هدف با دقت کافی معین شدند.

- هماهنگی و برگزاری جلسه‌ای با حضور فرماندار و روسای ادارات با هدف معرفی طرح در تمامی شهرستانها
- بررسی جمعیتی و جغرافیایی مناطق شهری و حاشیه‌ای شهر با کمک کارشناس امور اجتماعی فرمانداری و کارشناسان امور بانوان و خانواده فرمانداری
- شناسایی انواع آسیب‌های اجتماعی محلات و جمع بندی آنها با توجه به اطلاعات و گزارشات فرمانداری‌ها
- پایش محلی و انتخاب چند محله که آسیب‌های اجتماعی بالاتری داشتند و ورود به آنها جهت اجرای طرح

۳-۴. اقدامات انجام شده در راستای اطلاع رسانی جهت حضور گروه‌های هدف در کلاس‌های آموزشی

مربوطه

- اطلاع رسانی محلی و کمک از افراد موثر
- بهره گیری از ثبت نام کنندگان در مراحل اولیه
- اطلاع رسانی فراخوان در مساجد منتخب محلات آسیب خیز.
- اطلاع رسانی در نشستهایی که امام جماعت و معتمدین محل با مردم داشتند.
- استفاده از کانون‌های مساجد و پایگاههای بسیج جهت اطلاع رسانی.
- تنظیم برنامه اجرایی کارگاه با نظر ثبت نام کنندگان در کارگاه.

۴-۴. اقدامات انجام شده در راستای شناسایی و هماهنگی با گروه‌های ذی‌نفع در میان مردم محلی جهت اجرای طرح

- ارتباط گیری با بانوان موثر در محل
- به دلیل اجرای طرح‌های اجتماع‌محور از سوی سمن‌ها در محلات پرخطر افراد در دسترس بودن
- آگاهی بیشتری تسهیل‌گران و درس‌آموزی از پروژه مشابه سال گذشته برای انتخاب محلات

۵-۴. برنامه اجرایی و زمانبندی اجرای فاز دوم طرح

- برگزاری نشست با مدیران شهرستانی جهت هماهنگی برای ورود به محلات (یک هفته)
- ارتباط با جامعه محلی، اطلاع رسانی اولیه و هماهنگی ورود به محلات در سطح محلی (دو هفته)
- برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلب مشارکت جامعه محلی در راستای شناسایی آسیب‌های اجتماعی محلی و بهره گیری از ظرفیت‌های مشارکتی جامعه محلی و راهکارهای عملیاتی برای کاهش آسیب (یک تادو ماه)
- طراحی و تدوین نقشه راه محلی با مشارکت جامعه محلی (دو هفته)
- ترسیم نقشه راه ارتقاء تاب آوری استان (یک هفته)
- در پایان کارگاه آموزشی فاز اول بلافاصله شماره حساب بانکی از تسهیلگران اخذ و اعتبار اجرای طرح به حساب سمن‌ها واریز گردید
- در اختیار قرار دادن مطالب علمی و روش‌های تسهیلگری برای فاز دوم
- هماهنگی مجدد با مشاوران امور بانوان فرمانداری‌ها و معرفی مجدد تسهیلگران برای ارتباط و نظارت و هماهنگی در فاز دوم
- ایجاد ارتباط مستمر با تسهیلگران برای پیگیری و اجرای پروژه در محلات و شروع فاز دوم
- آغاز عملیات فاز دوم در برگزاری اولین کارگاه آموزشی در جامعه محلی در هفته دوم تیر و ادامه کار.
- تأکید بر اجرای ۱۵ کارگاه ۴ ساعته یا ۲۰ کارگاه ۳ ساعته برای زنان محلی

مقرر گردید تا ده روز بعد از اجرای کارگاه درفاز اول تسهیلگران سطح دو، برنامه اجرایی خود را طبق شیوه نامه اجرایی طرح بر مبنای ۶۰ ساعت آموزشی و توجیهی برای مردم محله بعد از مشورت و همفکری با مردم محلی تنظیم و به کارشناس فرمانداری و در نهایت به کارشناس مجری طرح ارائه دهند.

در این فاز، ۲۰ محله و روستای آسیب خیز از ۹ شهرستان تحت پوشش طرح قرار گرفت. میزان ساعات آموزشی به طور میانگین برای هر محله ۶۰ ساعت در قالب فعالیت‌های تسهیل‌گری و آموزش مشارکتی، انجام شده است. شایان ذکر است مجموعاً طی سال ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ هم در فاز دوم اجرای پروژه ۱۲۰۱ نفرمورد آموزش قرار گرفتند. و در مجموع ۳۹ اجتماع محلی را طی دو سال، فعالیت‌های آموزشی را به پیش بردند.

جدول ۵. مشخصات کلاس‌های آموزشی

عنوان ریسک یا شوک	تعداد متریان (زنان و خانواده‌های محلی)	میزان ساعت تدریس و تسهیلگری	نام آموزشگر محلی (عضو سازمان غیردولتی)	نام شهر / منطقه / محله
	۲۵	۶۰	ثریا نظریپور	بروجرد / ۹۰ متری
	۲۸	۶۰	شهرزاد پهلوان	بروجرد / صفا
	۲۸	۶۰	مهتاب داوری چگنی	چگنی / نایکش
	۲۲	۶۰	کبری حیدری	الشتر / مسکن مهر
	۲۶	۶۰	دنیا پور رجب	خرم آباد / پل کرگانه
	۲۸	۶۰	فروزان همتی	خرم آباد / باغ دختران
	۲۴	۶۰	صبا دریکوند	خرم آباد / اسدآبادی
	۲۰	۶۰	نسیم رحیمی	خرم آباد / ناصر خسرو
	۲۴	۶۰	نسیم گیوه کی	خرم آباد / علی آباد
	۲۱	۶۰	مریم دریکوندی	خرم آباد / فلک الدین
	۲۲	۶۰	شیوا شمس	الیگودرز / میدان امام حسین
	۲۵	۶۰	فاطمه موسوی صالح	الیگودرز / کاظم آباد
	۲۷	۶۰	مریم لشنی زند	دورود / انگشته
	۲۶	۶۰	نوشین ملایری	دورود / ۹۰ متری
	۲۲	۶۰	اردشیر میر	پلدختر / ولیعصر
	۲۴	۶۰	زهرا خادمی	کوه‌دشت / گذار پهن
	۲۵	۶۰	اشرف الواری	نورآباد دلفان / خیابان ناطق نوری
	۲۷	۶۰	ناهد شیخی	نورآباد دلفان / قلعه کفراژ
	۲۵	۶۰	زینب کوشکی	معمولان / محله پرچم
	۲۲	۶۰	فاطمه سرابی	خرم آباد / خیابان رازی

۶-۴. نتایج حاصل از پایش طرح در فاز دوم

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلات سطح ۲

با توجه به آسیب‌های اجتماعی موجود و پیشرفت آنها که به صورت سونامی جامعه رادگیر کرده است، پیشنهاد می‌شود، دولت نقش جدی تری در رابطه با کنترل و پیشگیری داشته باشد. اجرای دوره تاب‌آوری اجتماعی در این شرایط یک اقدام خوب، اما کافی نیست. مردم در این شرایط نیاز به تغییر نگرش و کار فرهنگی عمیق دارند. قبل از اجرای طرح تاب‌آوری باید در این خصوص زمینه‌سازی کرد و در این صورت اگر این طرح به خوبی انجام شود، نقش بی‌بدیلی در کاهش آسیب‌های اجتماعی خواهد داشت. در هر صورت زمانی می‌توان گفت طرح موفق عمل کرده است که راهکارهای ارائه شده مورد توجه مسئولین باشد و بتوانند آنها را عملی سازند.

مشارکت موثر گروه‌های محلی برای شرکت در کارگاه و فرآیند اجرایی طرح، درگیر نمودن در فرآیند تدوین برنامه‌ریزی مشارکتی برای اولویت‌بندی مسائل محلات و فعالیت‌های میدانی برای شناخت ظرفیت‌ها، سرمایه‌ها و دارایی‌های محلات نشان از ارتباط موثر شرکت کنندگان از مدل اجرایی طرح می‌دهد. شایان ذکر است این طرح در محلات با شرایط یکسانی روبرو بوده است و محلاتی که سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل‌گران تجربه مشارکتی را از قبل در آنها داشته است، میزان پیشرفت و اعتماد عمومی نسبت به طرح بالاتر بوده است. با عنایت به برگزاری طرح در حاشیه شهرها از سویی فرصت مغتنمی برای شرکت در کارگاه و از سویی بانوان روستاها در مناطق دور دست استان، با عنایت به دغدغه‌ها و آسیب‌هایی که با آن مواجه هستند، کمتر زمانی برای شرکت منظم در کارگاه داشته که جذب این نوع مخاطبین تجربه و تخصص کار با این نوع مخاطبین را می‌طلبد و این مشارکت در فرآیند طرح منظم و توسعه یافت.

• مبتنی بر نتایج ارزیابی تسهیلات سطح ۱ و کارشناس طرح تاب‌آوری در دفتر امور زنان و خانواده استانداری

ارزیابی بر اساس مشاهدات و بازدیدهای میدانی صورت‌پذیرفته و شاخص‌هایی مانند مشارکت افراد و گروه‌های محلی، درگیر نمودن شرکت کنندگان در انتخاب و اولویت‌بندی مساله، بهره‌گیری از ظرفیت‌های محلی برای حل مساله و مشکل مطرح شده و میزان ارتباط موثر تسهیلات سطح ۲ با جامعه محلی در نظر گرفته شده است.

۷-۴. نقاط قوت و ضعف شناسایی شده (از نگاه تسهیلات سطح ۲، کارشناس طرح در دفتر امور زنان و

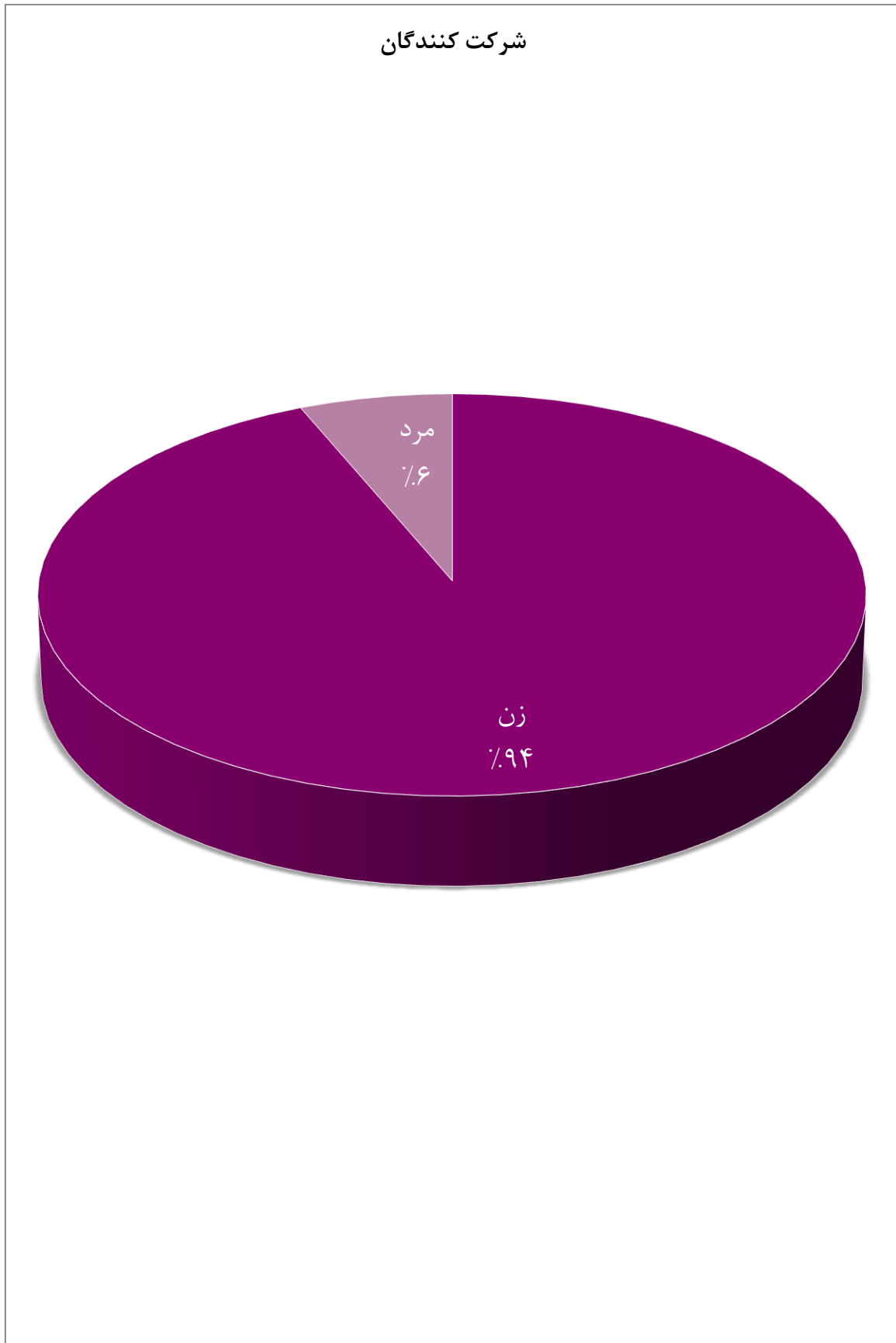
خانواده استانداری و تسهیلات سطح ۱، نظر سنجی از شرکت کنندگان در کارگاه‌ها)

• نقاط قوت

- اجتماع محور بودن طرح.
- توجه ویژه سرکار خانم رفیعی، مدیرکل محترم امور بانوان و خانواده به اجرای طرح و تاکید ایشان به کارشناسان فرمانداری جهت همکاری و همراهی با تسهیلات.
- برگزاری دوره به صورت کارگاه مشارکتی و ایجاد جذابیت در بین شرکت کنندگان با کارهای گروهی.
- عدم محدودیت جنسی و سنی و تحصیلاتی و اجتماعی و ...

• نقاط ضعف

- عدم حضور و همکاری بعضی از کارشناسان فرمانداریها در محلات علی‌رغم برگزاری جلسه توجیهی و آموزشی.
- مناسب نبودن مکان کارگاهها در محلات در اکثر شهرستانها به خاطر عدم همکاری سایر ارگانها.
- مناسب نبودن زمان اجرای کارگاهها با توجه به مصادف شدن با ماه کشاورزی در استان گیلان
- حضور افراد توجیه نشده در کارگاه باعث اختلال در اجرای کارگاه به صورت صحیح شده بود.
- ضعف نظارت و پیگیری از طرف کارشناسان فرمانداری در شهرستانها.

شکل ۷. نمودار جنسیت شرکت کنندگان

۵. نقشه راه تاب‌آوری محلات

۵-۱. شهرستان بروجرد - ۹۰ متری

• سیمای محله

شکل ۸. سیمای ۹۰ متری بروجرد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در ۹۰ متری بروجرد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوگ)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری زنان و جوانان	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در ۹۰ متری بروجرد

۵-۲. شهرستان بروجرد- محله صفا

• سیمای محله

شکل ۱۰. سیمای محله صفا

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله صفا

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۱۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله صفا

۳-۵. شهرستان چگنی - نایکش

• سیمای محله

شکل ۱۲. سیمای نایکش

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در نایکش

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• آسیب‌های ناشی از طلاق	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۱۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در نایکش

۴-۵. شهرستان الشتر - مسکن مهر

- سیمای محله

نام محله	• مسکن مهر
گروه مخاطب	• زنان سرپرست خانوار و آسیب دیده
نوع ریسک	• اعتیاد
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• کبری حیدری

شکل ۱۴. سیمای مسکن مهر

- نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در مسکن مهر

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در مسکن مهر

۵-۵. شهرستان خرم‌آباد - پل گرگانه

• سیمای محله

نام محله	• پل گرگانه
گروه مخاطب	• زنان محلی
نوع ریسک	• افسردگی و نبود امنیت روانی
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• دنیا پور رجب

شکل ۱۶. سیمای پل گرگانه

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در پل گرگانه

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بافسردگی و نبود امنیت روانی	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۱۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در پل گرگانه

۵-۶. شهرستان خرم‌آباد - باغ دختران

• سیمای محله

نام محله	• باغ دختران
گروه مخاطب	• زنان ساکن محله
نوع ریسک	• بیافت فرسوده
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• فروزان همتی

شکل ۱۸. سیمای باغ دختران

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در باغ دختران

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۱۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در باغ دختران

۵-۷. شهرستان خرم‌آباد - اسدآبادی

• سیمای محله

اسدآبادی •	نام محله
زنان سرپرست خانوار محلی •	گروه مخاطب
افسردگی و نبود امنیت روانی •	نوع ریسک
تابستان ۱۳۹۷ •	زمان اجرا
۶۰ ساعت •	میزان ساعت
صبا دریکوند •	نام تسهیلگران

شکل ۲۰. سیمای اسدآبادی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در اسدآبادی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
افسردگی و نبود امنیت روانی	فراگیر و بلندمدت	محلی	<ul style="list-style-type: none"> بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در اسدآبادی

۵-۸. شهرستان خرم آباد - ناصر خسرو

• سیمای محله

شکل ۲۲. سیمای ناصر خسرو

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در ناصر خسرو

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• کمبود مراکز آموزشی ویژه زنان و دختران	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در ناصر خسرو

۹-۵. شهرستان خرم آباد – علی آباد

• سیمای محله

شکل ۲۴. سیمای علی آباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در علی آباد

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۲ ساله

شکل ۲۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در علی آباد

۱۰-۵. شهرستان خرم‌آباد - فلک‌الدین

• سیمای محله

نام محله	• فلک‌الدین
گروه مخاطب	• مادران محلی و دختران جوان
نوع ریسک	• کمبود مهارت گفتگو در خانواده
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• مریم دریکوندی

شکل ۲۶. سیمای فلک‌الدین

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در فلک‌الدین

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• کمبود مهارت گفتگو در خانواده	• فراگیر و ویژه	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در فلک‌الدین

۵-۱۱. شهرستان الیگودرز - میدان امام حسین

• سیمای محله

• میدان امام حسین	نام محله
• دختران جوان و تحصیلکرده محلی	گروه مخاطب
• بیکاری	نوع ریسک
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• شیوا شمس	نام تسهیلگران

شکل ۲۸. سیمای میدان امام حسین

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در میدان امام حسین

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۲۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در میدان امام حسین

۵-۱۲. شهرستان الیگودرز - کاظم آباد

• سیمای محله

نام محله	• کاظم آباد
گروه مخاطب	• زنان سرپرست خانوار و ورستایی
نوع ریسک	• بیکاری زنان سرپرست خانواده
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• فاطمه موسوی صالح

شکل ۳۰. سیمای کاظم آباد

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در کوی امام رضا

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری زنان و جوانان	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در کاظم آباد

۵-۱۳. شهرستان درود - انگشته

• سیمای محله

نام محله	• انگشته
گروه مخاطب	• زنان محلی
نوع ریسک	• بافت فرسوده محلی و ناامنی
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• مریم لشنی

شکل ۳۲. سیمای انگشته

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در انگشته

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بافت فرسوده محلی و ناامنی	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در انگشته

۵-۱۴. شهرستان درود - ۹۰ متری

• سیمای محله

شکل ۳۴. سیمای ۹۰ متری درود

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در ۹۰ متری درود

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• کمبود مراکز آموزشی ویژه دختران	• ویژه	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در ۹۰ متری درود

۵-۱۵. شهرستان پلدختر - ولیعصر

• سیمای محله

شکل ۳۶. سیمای ولیعصر

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در ولیعصر

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• اعتیاد	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در ولیعصر

۵-۱۶. شهرستان کوهدشت - گذار پهن

• سیمای محله

نام محله	• گذار پهن
گروه مخاطب	• زنان محلی و روستایی
نوع ریسک	• افسردگی
زمان اجرا	• تابستان ۱۳۹۷
میزان ساعت	• ۶۰ ساعت
نام تسهیلگران	• زهرا حادمی

شکل ۳۸. سیمای گذار پهن

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در گذار پهن

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۳۹. مشخصات طرح تاب‌آوری در گذار پهن

۵-۱۷. شهرستان نورآباد – خیابان ناطق نوری

• سیمای محله

• خیابان ناطق نوری	نام محله
• زنان سرپرست خانواده	گروه مخاطب
• اعتیاد همسران	نوع ریسک
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• اشرف دلواری	نام تسهیلگران

شکل ۴۰. سیمای خیابان ناطق نوری

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در خیابان ناطق نوری

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• باعتیاد همسران	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۴۱. مشخصات طرح تاب‌آوری در خیابان ناطق نوری

۵-۱۸. شهرستان نورآباد - قلعه کفراژ

• سیمای محله

• قلعه کفراژ	نام محله
• زنان ساکن محله قلعه	گروه مخاطب
• بافت فرسوده محلی	نوع ریسک
• تابستان ۱۳۹۷	زمان اجرا
• ۶۰ ساعت	میزان ساعت
• ناهید شیخی	نام تسهیلگران

شکل ۴۲. سیمای قلعه کفراژ

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در قلعه کفراژ

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بافت فرسوده محلی	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۴۳. مشخصات طرح تاب‌آوری در قلعه کفراژ

۵-۱۹. شهرستان پلدختر - معمولان - محله پرچم

• سیمای محله

شکل ۴۴. سیمای محله پرچم

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در محله پرچم

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• آسیب‌های ناشی از طلاق	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۱ ساله

شکل ۴۵. مشخصات طرح تاب‌آوری در محله پرچم

۵-۲۰. شهرستان خرم‌آباد - خیابان رازی

• سیمای محله

شکل ۴۶. سیمای خیابان رازی

• نقشه راه پیشنهادی برای تقویت تاب‌آوری در خیابان رازی

عنوان ریسک یا شوک	نوع ریسک (شوک)	سطح اجتماعی که طرح در آن اجرا شده	بازه زمانی
• بیکاری	• فراگیر و بلندمدت	• محلی	• بازه زمانی کوتاه مدت: ۲ ماه • بازه زمانی بلند مدت: ۳ ساله

شکل ۴۷. مشخصات طرح تاب‌آوری در خیابان رازی

گالری تصاویر فاز دو

شکل ۴۸. گالری تصاویر فاز ۲ طرح ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی

۶. سیمای تاب‌آوری

سیمای طرح توان‌افزایی و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در استان لرستان

معاونت امور زنان و خانواده
ریاست جمهوری

سال ۹۷ - ۱۳۹۶

نوع ریسک‌ها	تعداد تسهیل‌گران	تعداد افراد تحت پوشش	تعداد ریسک‌ها یا شوک‌های شناسایی شده	تعداد اجتماع محلی
فراگیر بلندمدت	۳۹	۱۲۰۱	۸	۳۹

۷. سیمای ریسک

سیمای ریسک هوشوک‌های شناسایی شده در طرح توان‌افسزایی
و ارتقاء تاب‌آوری اجتماعی در جوامع محلی استان لرستان

سال ۹۷-۱۳۹۶

سیمای طرح تاب‌آوری استان لرستان

عنوان ریسک های اولویت دار شناسایی شده

- بیکاری زنان و جوانان
- کمبود مراکز آموزش ویژه زنان محلی
- اعتیاد
- بافت فرسوده
- آسیب های ناشی از طلاق
- افسردگی و نبود امنیت روانی
- عدم مسئولیت پذیری فردی و اجتماعی در زندگی
- کمبود مهارت گفتگو در خانواده و اجتماعات محلی

۸. نقشه راه

